

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2014 | Vol. 6 | No. 1 | ISSN 1803-8220

HAVLÍK, Vratislav – KOTRBOVÁ, Jana – ŠPOTTOVÁ, Kristina (2014). Cílená proměna magistrátů českých velkoměst jako základ úspěchu? Příspěvek k evropeizaci komunální polity. *Acta Politologica* 6, 1, 56-70. ISSN 1803-8220.

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií

Cílená proměna magistrátů českých velkoměst jako základ úspěchu? Příspěvek k evropeizaci komunální polity¹

Vratislav Havlík, Jana Kotrbová, Kristina Špottová²

Abstract:

The article tracks and analyses changes that appeared on the level of municipalities after the admission of the Czech Republic to the European Union. It deals with two Czech cities, namely Olomouc and Ostrava and uses their cases as a best practice examples. Concerning the time setting, they are taken into consideration since the beginning of the current budgetary planning period of the EU, thus approximately since 2007. The text concentrates on the structural changes of polity, with special emphasis on the setting of the procedures and departments connected to structural funds. Its ambition is not to make any major generalizations but to show how the two cities performed in the adaptation to this aspect of europeanisation.

Key words: *communal polity, municipality, structural funds, europeanisation, Olomouc, Ostrava*

Úvod

V uplynulé dekádě došlo v rámci české akademické obce k reflexi poměrně širokého spektra evropeizačních proměn. Jednalo se o práce týkající se především evropeizace na národní úrovni [např. Hloušek a Krpec 2009, Hloušek a Pitrová 2009, Hloušek a Pšeja 2008 atd.], zároveň však lze stále spatřovat jistý nedostatek ve zpracování postavení lokálních aktérů. Jakkoliv lze mezi českými politology pozorovat sympaticky se rozrůstající jádro těch, kteří se zabývají komunální sférou, stále mezi nimi převažují témata, která přes svoji mimořádnou zajímavost nesměřují primárně k analýze evropeizačních proměn [Balík 2009; Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010; Jüptner, Polinec, Švec 2007; Krontorádová 2013; Švec 2009; Vojtíšková 2013 apod.]. Přitom právě taková analýza může být užitečná pro města, která nárůstu agendy spojené se strukturálními fondy nevzdorují optimálním způsobem.

Tato skutečnost, tedy nedostatečná reflexe evropeizace na komunální úrovni, je poměrně logická a je způsobena více faktory. Hlavní proměny magistrátů českých velkoměst, na které bude upozorněno i v tomto textu, se udály až v období okolo počátku současného programovacího období regionální politiky, tedy okolo roku 2007 či krátce předtím. S tím přirozeně souvisí relativně krátký časový odstup od těchto proměn a otázka, zda lze vůbec

¹ Text byl napsán v rámci grantu „Evropa 2020: Horizont proměny relevantních aktérů politického systému České republiky“ (GA13-24657S).

² Mgr. Vratislav Havlík, Ph.D. je odborným pracovníkem Mezinárodního politologického ústavu a odborným asistentem Katedry mezinárodních vztahů a evropských studií FSS MU (v.havlik@centrum.cz). Bc. Jana Kotrbová je studentkou magisterského stupně oboru Bezpečnostní a strategická studia též fakulty (kotrbova.j@gmail.com). Mgr. Bc. Kristina Špottová je studentkou doktorského stupně na PrF MU, obor Mezinárodní a evropské právo (kristina.spottova@gmail.com).

proměny, jejichž proces v mnoha městech neustále probíhá, reflektovat. Pro badatele tak daná otázka souvisí především s problémem zajištění dostatku pramenů a eventuálně úředníků magistrátů, kteří jsou ochotni a především schopni podobnou reflexi provést.³ Autoři této práce se nicméně domnívají, že první větší „kolo“⁴ evropeizace magistrátů měst bylo ukončeno a v tomto okamžiku lze již popisovat různé přístupy měst k otázce, jak se vypořádat s nárůstem agendy související s čerpáním peněz ze strukturálních fondů EU.

Cílem práce nicméně není vyhodnotit aktivitu či pasivitu měst a ukázat na konkrétní případy, nýbrž na příkladu dobré praxe (*best practice*) dvou českých velkoměst, Ostravy a Olomouce, demonstrovat výhody proaktivního přístupu v rámci samosprávy. Práce tak na příkladu obou měst chce ukázat, že vhodné a promyšlené přenastavení⁵ managementu „evropských záležitostí“ v rámci magistrátu města s sebou nese možnost úspěšnějšího využívání potenciálu strukturálních fondů EU. Jinými slovy tak chceme na příkladu dobré praxe hledat korelaci mezi proaktivní evropeizací komunální polity a vyšším úspěchem v rámci využívání fondů EU. Komunální polity je přitom pro účely této práce vnímána v úzce vymezeném definičním oboru, a sice jako institucionální struktura magistrátu města, tedy jednotlivé odbory a jim příslušní zaměstnanci.⁶

V dané souvislosti je nutné zdůraznit, že mezi přenastavením managementu evropských záležitostí a vyšším úspěchem v rámci využívání fondů EU nevidíme automatické rovnítko. Jinými slovy tak nelze přirozeně vyloučit ta města, která k úspěchu dojdou jinou cestou. Stejně tak nelze vyloučit, že na úspěchu zkoumaných měst se kromě popisovaného přenastavení managementu podílely další nezávislé proměnné, které nebyly zohledněny. Může se jednat např. o změny v pravidlech pro podávání projektů vedoucí k celkovému usnadnění, či o vnitřní komunikační či personální změny v rámci magistrátu. Jakkoliv tedy mohou hrát roli i další proměnné, z provedených rozhovorů s úředníky zkoumaných měst vyplynulo, že právě námi zkoumaná organizační změna hrála podstatnou roli.

Zvolenými příklady dobré praxe jsou (na české poměry) malé velkoměsto (Olomouc) a velké velkoměsto⁷ (Ostrava). Dřívější výzkumy autorů práce totiž ukázaly, že obě města jsou vhodnými příklady pro ilustraci jevu, na který se v této práci snažíme upozornit [Kotrbová 2011; Špottová 2011]. Práce tak sice na jedné straně upozorňuje na dva příklady dobré praxe a některým dalším českým velkoměstům nastavuje pomyslné zrcadlo (což považujeme za hlavní přínos), na straně druhé však vědomě rezignuje na zobecnění popsaných proměn či procesů směrem k ostatním městům ČR.⁸ Dalším limitem je skutečnost, že popsané jevy se primárně dotýkají či mohou dotýkat výhradně či především velkoměst, neboť města menší velikosti (střední města a malá města) mají z důvodu omezeného množství

³ S tím souvisí další problematický faktor, a sice částečná neschopnost měst reflektovat proběhlé změny v nastavení práce magistrátu. Je to dáno tím, že paměť úřadu je dána pamětí jeho pracovníků, kteří jsou mnohdy na dané pozici jen krátkou dobu a jejich odpovědi v rámci rozhovorů tak mohou postrádat nadhled.

⁴ Evropeizace je pochopitelně nekončícím procesem. Prvním větším kolem tak máme na mysli vznik základních struktur v rámci magistrátů měst, které vůbec umožňují vypořádat se s agendou strukturálních fondů. Typicky se tak jedná o zřízení speciálních pozic projektových manažerů apod.

⁵ Do přenastavení managementu evropských záležitostí lze řadit, jak bude ukázáno, především zřízení nového odboru evropských fondů či přeskupení odborů stávajících, vytvoření speciálních pozic „koordinátorů záležitostí EU“, apod.

⁶ Tím však nepopíráme skutečnost, že v klasickém chápání má polity širší význam.

⁷ Dle Českého statistického úřadu je velkoměsto obcí s více než 100 tis. obyvateli.

⁸ Intenzita pojednávání evropeizačních proměn totiž byla bezpochyby v jednotlivých městech různá.

personálu zcela odlišné možnosti, tím pádem i odlišnou logiku fungování. Není tedy vhodné zařazovat je do této studie.

Zdrojem potřebných informací a dat jsou především polostrukturované rozhovory s úředníky zkoumaných měst, uskutečněné v časovém rozmezí listopad 2010 až červenec 2012. Údaje z těchto rozhovorů jsou v empirické části práce dále podloženy některými dalšími primárními zdroji (data o objemu uskutečněných projektů apod.).⁹ Polostrukturovaná povaha rozhovorů, vyplývající z kombinace diskurzivního a standardizovaného typu rozhovoru [srov. Drulák 2008: 189-190], je dána existencí diskurzivních rozhovorů z předchozích výzkumů autorů, které byly uskutečněny v letech 2010-2011 a umožnily první vhled do tématu. Vybraní respondenti jsou primárně pracovníky odborů zpracovávajících evropské projekty a mají tak potenciál poskytnout potřebný vhled do tématu.¹⁰ V rámci opakovaných rozhovorů byli dotazováni:

1. na podrobný průběh přenastavování fungování agendy evropských záležitostí v rámci magistrátu města po vstupu ČR do EU, stejně jako na
2. motivaci k danému kroku a
3. konkrétní výsledky, které tyto proměny přinesly. Získaná data byla tříděna na základě příslušnosti k jednotlivým zmíněným okruhům otázek, a sice s cílem dosažení výzkumného cíle (viz výše).

Evropeizace lokální polity

Pojem evropeizace a jeho vymezení v lokálním kontextu

Evropeizace jako koncept představující uchopení procesů probíhajících v rámci několikaúrovňového prostoru vychází především (nikoliv však výhradně) z existence EU jako klíčového faktoru pro realizaci těchto procesů.¹¹ Další text se bude v souladu s tímto předpokladem soustředit právě na procesy evropeizace související s EU, potažmo s jejím vlivem na členské státy, konkrétně potom v oblasti lokální úrovně.

Koncept evropeizace postihuje rozsáhlou a komplexní oblast procesů, které mohou být nazírány z různých úhlů, nabízí tudíž množství teoretických uchopení. Vhodně samotný pojem evropeizace vysvětluje Radaelli, a to jako „*proces a) utváření b) rozšiřování a c) institucionalizace formálních a neformálních pravidel, procedur, paradigmát politiky, stylů, „způsobů jak dělat věci“ a sdílených hodnot a norem, které jsou nejprve definovány a konsolidovány v politickém procesu EU, a poté inkorporovány do logiky domácího (národního a subnárodního) diskurzu, politických struktur a veřejných politik*“ [Radaelli 2004: 3]. Uvedené chápání evropeizace je dále nutno doplnit o vyjádření její podoby ve smyslu směřování, konkrétně tedy tzv. top-down (změna v domácí rovině vyvolaná rovinou evropskou) a bottom-up (změna evropské roviny v důsledku působení roviny domácí) evropeizace, přičemž tyto však nelze vnímat jako oddělené procesy, vhodné je zde spíše přirovnání k fázím určitého cyklu. V neposlední řadě se potom evropeizace může projevit nikoliv ve vertikální, ale v horizontální formě, a to způsobem sdílení „best practice“ [Bulmer 2008: 51]. Je nutné

⁹ Respondenti byli upozorněni, že data vyplývající z rozhovorů budou použita pro publikační účely autorů textu.

¹⁰ Jedná se samozřejmě pouze o odbory magistrátů zkoumaných měst, tedy Ostravy a Olomouce.

¹¹ Evropeizace samozřejmě nevyplývá jen z existence EU. Radu Evropy a její činnost lze použít jako příklad ilustrující další evropeizační procesy.

si uvědomit, že uvedené podoby evropeizace se nevyskytují od sebe odděleny, ale naopak fungují ve vzájemné souvislosti, kdy jedna forma přechází do druhé a navzájem se ovlivňují.

Jak z Radaelliho definice vyplývá, je lokální sféra zasažena procesy evropeizace podobně jako sféra národní. Jasně patrné je také množství oblastí, které mohou být evropeizací dotčeny, a to včetně oblasti polity jako předmětu následujícího průzkumu. Zde potom dochází ke změnám v rámci struktur veřejné správy na úrovni měst.

V rámci teoretického vymezení autoři definují nejen jednotlivé principy evropeizace, ale poukazují také na skutečnost, že v různém prostředí může mít rozdílné dopady, konkrétně je možné zmínit například výzkumy týkající se rozdílů v oblasti evropeizace polity a politics států východního rozšíření [Goetz 2005: 271]. Ačkoliv je tato divergence chápána především v rovině nadnárodní (tedy ve smyslu rozdílů mezi změnami v jednotlivých státech), lze ji podobně aplikovat také v užším prostoru, v konkrétním případě tedy jako rozdíl v evropeizaci měst jednoho národního státu.¹² Teoretické ukotvení tedy nepředpokládá stejnorodé výsledky praktických průzkumů, ale naopak počítá s rozdíly, jejichž intenzitu či podobu není možné předem do detailu určit na základě v minulosti provedených výzkumů. Klíčová je tak nejen identifikace poznatků dosavadního výzkumu, ale také prostoru, který představuje možnost odchýlení se či potvrzení dřívějších faktických zjištění. Otázka generalizace je tedy obtížnější vzhledem k předpokládané diverzitě, nicméně na určité úrovni (ať již z hlediska vertikálního čili správního nebo horizontálního, resp. teritoriálního) je bezpochyby proveditelná a jako taková může vhodně posloužit coby výchozí prvek pro následný výzkum.

Chápání evropeizace, tak jak bude použito jako výchozí bod pro další text, vychází tedy z Radaelliho definice, která explicitně zmiňuje lokální úroveň evropeizace jako relevantní složku tohoto konceptu. Podobně jako Radaelli budeme tedy dále považovat procesy probíhající jako součást evropeizace za existující paralelně na národní i lokální úrovni, přičemž předmětem dalšího zkoumání bude právě úroveň lokální jako jedna část prostoru, v níž se evropeizace odráží a na níž lze tudíž vztáhnout obecné charakteristiky evropeizace. Evropeizací tak zde budou rozuměny procesy vyvolané v důsledku členství ČR (resp. v důsledku příprav na toto) v EU, k nimž dochází na lokální úrovni a které mají svůj odraz právě ve změnách na magistrátech měst.

Stav výzkumu na komunální úrovni

Konkrétní výzkumy na komunální úrovni se zabývaly především top-down evropeizací, tedy změnami, které proběhly na úrovni měst v důsledku působení EU [převážně z hlediska členství národního státu v této organizaci] jako rozhodujícího faktoru.

Zmínit lze například výzkum Adama Marshalla [2005], který aplikoval vlastní typologii evropeizace na lokální úrovni na příkladech měst Birmingham a Glasgow. Tato typologie vychází z čerpání měst ze strukturálních fondů a soustředí se na rozdělení konkrétního objektu evropeizace na lokální úrovni. Co se týče podrobnějšího vymezení změn, k nimž došlo v oblasti polity, představuje Marshall spíše velmi obecný vhled, který neumožňuje určit způsob či etapy vývoje změn, soustředí se tak na postihnutí změn ve všech oblastech své typologie. V prostoru českých měst se však Marshallova typologie příliš neosvědčila [srov. Kotrbová 2011, Špottová 2011, Třetinová 2011], nicméně lze z tohoto výzkumu vycházet v oblasti místního vládnutí, kdy konkrétně v rámci svého výzkumu potvrdil vytvoření samostatných jednotek [odborů, referátů] zabývajících se výhradně evropskou problematikou. Prostor pro

¹² Na komplikovanost diverzity dopadů evropeizace zvláště z hlediska problematiky lokálního vládnutí upozorňuje například Kassim [Kassim 2005: 303-307].

další výzkum tak ponechal v otázkách postupu této změny a jejich případných alternativ.

Konkrétními příklady¹³ se zabývali také Alexander Wolffhardt, Herbert Bartik, Richard Meegan, Jens Dangschat a Alexander Hamedinger [2005], ale i zde, podobně jako u Marshalla, se výzkum nekoncentroval na zachycení změn přímo na radnicích, postihoval především oblast horizontálního a vertikálního vládnutí či participace nevládního sektoru. Nicméně i tento je možné považovat za východisko, které dává prostor pro další zkoumání právě v oblastech, jichž se dotýká jen okrajově, které však se změnami, tak jak je autoři zachytili v textu, úzce souvisí. Případové studie, které provedl Wolffhardt a kol., tak sdílejí jisté společné znaky s Marshallovou studií a podobně jako ona představují spíše východisko než předmět možné komparace pro česká města.

Jak vyplývá z krátkého představení stávajícího výzkumu na poli případových studií, autoři se soustředí především na ty změny, které probíhají v širším prostoru lokální sféry. Tyto pak lze chápat jako rámec pro konkrétní průzkum změn v oblasti polity, kterého se úžeji dotknul ve své studii Marshall, který nicméně stále poskytuje velké množství prostoru k dalšímu zkoumání, neboť nepředstavuje vyčerpávající shrnutí možných změn. V zásadě tak spíše staví na generalizaci založené na širším zkoumání lokální sféry.

V teoretické rovině potom úroveň měst v procesu evropeizace zkoumala především Kristine Kern [2007], která poukázala na klíčovou roli strukturálních fondů v otázce evropeizace měst a vyvodila také předpoklady rozhodující pro různou podobu změn na radnicích, a to v otázce velikosti měst, jejich stávajících kapacit a přístupu elit k dané problematice. Ačkoliv Kern poskytuje příklady, které její teorii potvrzují, jedná se spíše o ilustraci dokládající pravdivost předcházejícího tvrzení. Tento fakt nahrává možnosti dále důkladněji zkoumat skutečnou podobu změn u měst se srovnatelnými charakteristikami. Lze tedy vycházet z předpokladu jistých podobností a nalézt odlišnosti, které mohou být právě faktorem best practice pro zkoumaná města.

V zásadě lze dosavadní výzkum na komunální úrovni zhodnotit jako teoreticky i empiricky ukotvený především s ohledem na starší členské státy (nikoliv tedy státy východního rozšíření) a týkající se především větších měst (v poměru k Ostravě a Olomouci). Výzkumu dominuje zaměření na změny způsobené možností měst čerpat dotace z fondů EU, nutnost měst implementovat evropskou legislativu¹⁴ a možnosti měst ovlivňovat tvorbu této legislativy (zde tedy bottom-up evropeizace v podmínkách lokální úrovně). Další oblast výzkumu spočívala ve zvýšení vzájemné interakce měst z různých států, ať už v podobě přeshraniční spolupráce či např. využívání sítí spolupráce.

Pro stávající výzkum, tak jak zde byl představen, také platí závěr, na který upozorňuje např. Kristine Kern, a to, že města jsou především objektem evropeizace než jejím aktivním subjektem [Kern 2007: 4]. Tento předpoklad se potvrzuje také v citovaných výzkumech a je logickým důsledkem samotného postavení měst, kdy šance podílet se jako aktivní subjekt je značně omezena,¹⁵ zatímco chápání měst jako objektů evropeizace je přirozené z hlediska konečného cílení legislativy a nutnosti měst na tuto reagovat. Podobně tak budou i v následujícím praktickém průzkumu města chápána jako objekt evropeizace,

¹³ Příklady jsou města Liverpool, Manchester, Vídeň, Štýrský Hradec, Dortmund a Hamburk.

¹⁴ Zde se však jedná v konečném důsledku o nepřímou evropeizaci, neboť implementována je národní legislativa, v níž jsou již obsažené změny pramenící z legislativy unijní, města tak nemají důvod rozlišovat v původu jimi implementované legislativy, rozdíl tak spočívá spíše v kvantitativním hledisku.

¹⁵ Existuje v zásadě jen prostřednictvím oficiálních kanálů s omezeným vlivem (např. Výbor regionů), navíc ne všechna města daných možností využívají.

který prochází změnami v jejím důsledku.

Hlavním poznatkem vyplývajícím z dostupné literatury je tedy skutečnost, že zřizování „evropských“ odborů či pozic v rámci radnic měst je sice existujícím jevem (Marshall, Kern), nicméně nebyla věnována dostatečná pozornost procesní stránce tohoto zřizování, resp. návaznosti jednotlivých kroků. Jinými slovy současná literatura nevysvětluje dostatečně podrobně, za jakých okolností a s jakou motivací dochází k restrukturalizaci stávajících pracovišť v rámci magistrátů měst.

Evropeizace lokální polity: hlavní konceptuální východiska

Na základě obecného teoretického rámce a poznatků z konkrétních závěrů výše zmíněných studií mohou být na lokální úrovni identifikovány různé podoby probíhající evropeizace, přičemž v první řadě se jedná o změny vyvolané možnostmi čerpání z fondů EU. Je nesporné, že právě existence těchto fondů¹⁶ je klíčovým faktorem evropeizace na úrovni měst.¹⁷ Vycházet lze přitom ze čtyř variant evropeizace podmíněné významným zapojením měst do unijních fondů, tak jak je popisuje Marshall, a to evropeizaci místní správy, neveřejného sektoru, partnerství a sítí a v oblasti bottom-up potom přenos místních postupů na nadnárodní úroveň [Marshall 2005: 673]. Co se týče sféry polity, rozhodující je potom evropeizace místní správy, jinými slovy změny, které byly na úrovni magistrátů (resp. městských úřadů) přijaty, aby tyto odpovídaly potřebám úspěšného čerpání prostředků z unijních fondů.

V zásadě lze tyto změny¹⁸ umístit v rámci určitých typů, které je možné hodnotit z hlediska míry změny, přičemž však otázka neefektivnějšího způsobu čerpání není touto mírou determinována.

Takto lze tedy stanovit tři základní typy, jimiž jsou:

1. vytvoření samostatné jednotky (v literatuře i ve stávajících výzkumech nejčastěji uváděná možnost [srov. John 2000]) specializující či převážně se specializující na čerpání z unijních fondů (na různé úrovni¹⁹),
2. zahrnutí agendy čerpání dotací pod stávající subjekt (tedy rozšíření agendy odborů) a
3. „difúzní“ řešení, kde je průběh čerpání rozdělen do několika jednotek a probíhá na několika různých odborech, přičemž koordinace může, ale také nemusí být centralizovaná [srov. Kotrbová 2011; Špottová 2011; Třetinová 2011].

¹⁶ V rámci stávajících výzkumů se jedná především o prostředky cílené na členské státy, v českém prostředí však je nutné upozornit také na oblast předvstupní pomoci, která je relevantní jak z hlediska objemu finančních prostředků, tak z hlediska relativně krátkého časového úseku čerpání z unijních fondů, a tudíž nutnost zahrnout také tyto prostředky

¹⁷ Marshall dokonce usuzuje na silnou pozitivní korelaci mezi existencí unijní finanční asistence a mírou evropeizace [Marshall 2005: 669].

¹⁸ Přičemž je vhodné pro úplnost zmínit také inerci ve vztahu k působení EU, nicméně tato je pravděpodobná spíše u malých měst, u větších již není pravděpodobnost pomnutí možnosti čerpat dotace příliš velká, touto možností se tedy v dalším průzkumu není nutné zabývat.

¹⁹ Tj. jako samostatný odbor či oddělení, ale také jako samostatnou jednotku v rámci těchto.

Je přirozené, že v reálných podmínkách nebudou tyto typy ani jasně ohraničené ani časově stabilní, naopak je pravděpodobné, že způsob čerpání dotací bude v rámci jednotlivých městských úřadů či magistrátů procházet určitým vývojem, který bude (či by měl) korespondovat s procesem evropeizace na lokální úrovni.

Právě tento předpokládaný vývoj bude předmětem praktického průzkumu. Předpoklad evropeizace jako procesu v sobě totiž zahrnuje presumpci posunu vpřed, tudíž směrem k větší úspěšnosti čerpání z unijních fondů, která je samozřejmě závislá na konkrétních podmínkách města a může tak vést k rozdílným (nicméně výše typizovaným) výsledkům. V dosud publikovaných studiích není této problematice věnována příliš velká pozornost, nelze tedy na jejich základě vyvodit spojení určitého vývoje s růstem úspěšnosti v čerpání z evropských dotací.

Změny v oblasti polity, které nejsou způsobeny (ať už přímo či nepřímo) možností čerpání z unijních fondů jsou spíše méně významné povahy a tvoří jen malou část všech změn, k nimž evropeizací dochází. Jedná se především o oblast spolupráce s ostatními evropskými městy a dále samotnou spolupráci s EU čili možnost „obcházení“ národního státu [Kern 2007: 2]. Pro tyto oblasti může platit podobné členění jako pro změny vyvolané čerpáním dotací. Praktický průzkum v českých městech nicméně ukázal, že vzhledem k menší důležitosti přikládané zmíněné agendě je tato častěji přidělena jako rozšíření pracovní náplně určitým pracovníkům a města ji, na rozdíl od oblasti unijních fondů, nespecifikují jako „evropskou agendu“ [srov. Kotrbová 2011; Špottová 2011; Třetinová 2011].

Neopominutelným konceptuálním východiskem je již výše zmíněná dynamika procesu, kdy pro stávající výzkum je charakteristická jeho převažující statičnost. Evropeizace je tak často omezena na stav aktuální v době výzkumu a nikoliv jako proces, který obnáší vývojovou složku. Samotná evropeizace měst tak může vyznít jako změna s konečnou hodnotou, která se u zkoumaných objektů liší a nabývá rozdílných podob nicméně je svou povahou stálá a její další či dřívější vývoj není předmětem zájmu výzkumu. Zde je však třeba poukázat na nutnost uvědomit si právě existenci procesu vývoje, který nelze považovat za ukončený jinak než jako dílčí stagnaci v daném okamžiku. Žádoucí však je postihnout nikoliv pouze realitu takového vývoje, ale také jeho konkrétní motivy a průběh. Obecným předpokladem samozřejmě jako hlavní motiv zůstává působení EU, nicméně podstatné je rozeznat také dílčí motivaci či naopak překážky, které proces ovlivňují.²⁰ Za další zajímavý faktor pak lze považovat také způsob změny či původ rozhodnutí, které změně předchází. Pokud je možné nalézt pravidelnost v určitých typech takovýchto změn, je následně také možné usuzovat na vývoj určitým směrem, alespoň v daném časovém horizontu. Stejně tak je možné kvalitativně vyjádřit typizaci těchto změn za předpokladu sdílených faktorů a do jisté míry také usnadnit přenos dobré praxe a v konečném důsledku tak přispět k zefektivnění celého procesu.

Je zřejmé, že evropeizace je konceptem, který i na lokální úrovni postihuje širokou škálu oblastí a vyvolává řadu změn, cílem dalšího textu nicméně není postihnout všechny aspekty tohoto konceptu, ale úžeji se soustředit na jednu z jeho částí, a to konkrétně evropeizaci polity. Jak již bylo uvedeno výše, tato oblast byla dosud zkoumána pouze obecně právě v rámci širších výzkumů, proto stále zůstává relativně nekonkrétní co do jasného definování změn, které nastaly. Další průzkum se bude věnovat této úžeji vymezené oblasti a v jejím rámci specifikuje dané proměny na případových studiích a bude tedy schopen jasně konkretizovat obecný rámec konceptu, tak jak je v současnosti vymezen.

²⁰ Zde lze částečně vycházet z modelu domácí strukturální změny způsobené evropeizací, tak jak jej představují Risse, Cowles a Caporaso, tedy o roli faktorů zprostředkujících aktérů [Risse, Cowles, Caporaso 2001: 6].

Případové studie

Případová studie Ostrava

Ostrava je třetím největším městem republiky co do rozlohy, která činí 21 422 ha, i počtu obyvatel, kterých je k 1. 7. 2012 přes 300 000 [Portál Statutárního města Ostrava]. Z hlediska správního postavení se jedná o statutární město členěné do 23 městských obvodů. Ostrava je sídelním městem Moravskoslezského kraje [Portál Statutárního města Ostrava]. Co se týče zařazení města do struktury regionálních operačních programů jako hlavní oblasti evropeizace, spadá Ostrava do regionálního operačního programu NUTS II Moravskoslezsko, který je určen pro oblast totožnou s územím Moravskoslezského kraje [Fondy evropské unie].

V rámci struktury Magistrátu města Ostravy náleží oblast čerpání dotací z unijních fondů do působnosti Odboru ekonomického rozvoje (OER). OER je jedním ze tří odborů, které spadají přímo pod primátora města. Co se organizace odboru týče, dělí se tento na tři oddělení, a to na Oddělení externího financování (OEF), Oddělení strategických projektů a Oddělení marketingu investičních příležitostí a turismu. Pro samotné čerpání je klíčové OEF, které má na starosti právě čerpání z externích zdrojů, tedy především z fondů EU, nicméně také z jiných relevantních zdrojů. OER tvoří v současné době 29 zaměstnanců, z toho v OEF pracuje 8 zaměstnanců [Portál Statutárního města Ostrava].

Projektové řízení, které tvoří základní stavební kámen čerpání z fondů EU, probíhá v rámci magistrátu ve specifických týmech, které mají co do počtu zapojených pracovníků vzestupnou tendenci v průběhu času (v rámci dané fáze projektu). V čele týmu stojí projektový manažer, který využívá datovou podporu OEF, ale také podporu pracovníků jiných odborů v závislosti na zaměření připravované žádosti (zde probíhá ono „trychtýřovité“ rozšiřování týmu). Právě díky tomuto nastavení se OER stalo centrálním informačním uzlem, který zajišťuje efektivitu právě díky svému personálnímu, institucionálnímu a legislativnímu zázemí [Rozhovor s Jiřím Hudcem 2012].

Z hlediska vývoje úseku spravujícího čerpání dotací, je významné již období před rokem 2004, kdy se formovala skupina pracovníků, jejichž výhradní pracovní náplní byla agenda unijních fondů. Tito pracovníci následně vytvořili v roce 2004 samostatné Oddělení evropských fondů [Rozhovor s Václavem Paličkou 2010]. V roce 2007 se odbor dále transformoval do výsledné dnešní podoby [Rozhovor s Jiřím Hudcem 2012]. Spolu s těmito změnami souvisely také proměny v počtu zaměstnanců odboru. Z původních 4-5 přeškolených pracovníků po roce 2000 [Rozhovor s Václavem Paličkou 2010] se počet rozrostl na současných 29 zaměstnanců na celém odboru [Portál Statutárního města Ostrava].

Z výše uvedeného je patrné, že úsek zpracovávající agendu unijních fondů prošel významným vývojem. Počátek tohoto vývoje lze zařadit k roku 2000, kdy na OER nastoupil Václav Palička (dnes vedoucí OER) jako referent pro vytvoření nového týmu zabývajícího se agendou EU [Rozhovor s Václavem Paličkou 2010]. Následně bylo v rámci struktury odboru založeno samostatné Oddělení evropských fondů (2004), které se specializovalo pouze na danou problematiku, a to způsobem rekvalifikace a přeřazení (konkrétně z majetkového odboru) do nově vzniklého odboru. V období před vznikem samostatného oddělení probíhalo čerpání dotací pouze v menší míře v režimu předvstupních programů. Po roce 2004 již započalo čerpání z fondů EU pro zbývající zkrácenou část programovacího období 2004-2006 [Rozhovor s Jiřím Hudcem 2012].

Klíčovým momentem organizačních změn celého OER se stal rok 2007, což byl také

začátek nového programovacího období, kterého se již mohla Ostrava účastnit v plné délce.

Na základě negativních zkušeností z dosavadního fungování projektových řízení (nízká úspěšnost v čerpání z unijních fondů způsobená kompetenčními nedostatky) bylo vypracováno několik procesních analýz, které pomohly definovat novou koncepci odboru. V daném případě však lze mluvit o mnohosti faktorů, které vedly k samotnému přenastavení, kromě již zmíněné nízké efektivity a následné procesní analýzy bylo jedním z podstatných faktorů také uvědomění si potenciálních zisků při novém programovacím období a samotná potřeba horizontálního rámce a s tím spojeného definování kompetencí v rámci „meziodborového“ projektového týmu [Rozhovor s Jiřím Hudcem 2012].

Co se týče hlediska úspěšnosti čerpání z fondů EU spojené s přenastavením organizační struktury OER, je podle uváděného počtu získaných dotací nesporná. Při porovnání celkového počtu získaných dotací za obě programovací období (136 858 000 za období 2004-2006 a 3 717 277 000 za období 2007-2013²¹) i jejich zprůměrování je zjevný několikanásobný nárůst [Portál Statutárního města Ostrava]. Toto objektivní kritérium potvrzuje také vedoucí Oddělení externího financování, který označuje rok 2007 jako významný milník z hlediska nárůstu množství čerpaných prostředků z dotací EU [Rozhovor s Jiřím Hudcem 2012].

Současný stav čerpání evropských dotací OER lze tedy označit jako úspěšný, nicméně i přes to je stále předmětem jistého vývoje, kdy jako významné body lze označit především využití projektu procesní optimalizace odboru, spolufinancovaného právě z unijních dotací [Portál Statutárního města Ostrava], kdy jedním z jeho výstupů je procesní analýza, která napomáhá formalizaci projektového řízení, a to jak v otázce personální (propojení jednotlivých odborů), tak také v podobě informačního systému²², který plní nejen funkce evidenční, ale je i nástrojem pro řízení [Rozhovor s Jiřím Hudcem 2012].²³ V neposlední řadě lze uvést jako oblast vývoje personální růst odboru, který samozřejmě probíhal i po roce 2007 [Rozhovor s Jiřím Hudcem 2012].

Ostrava je názorným příkladem důležitosti samotného procesu vývoje v rámci evropeizace. Na základě vnějších i vnitřních faktorů, které vznikly právě z hlediska časové kontinuity při čerpání evropských dotací, došlo ke zcela zásadní změně způsobu čerpání. Nové nastavení odpovídá požadavkům, které se objevily jako výsledek analýzy negativních zkušeností a budoucího objemu prostředků, které je možné získat. Změny, které nastaly díky přenastavení odboru a přesunu kompetencí směrem k nižším úrovním spolu s nutností přeorientovat se na větší projekty a provázat investice [Rozhovor s Jiřím Hudcem 2012], vedly ke zvýšení objemu finančních prostředků získaných z unijních fondů. Zároveň však i nadále dochází k hodnocení akutálního stavu s ohledem na efektivitu a k jistým proměnám ve způsobu čerpání (viz informační systém), které zabezpečují další průběžný vývoj.

Případová studie Olomouc

Město Olomouc, coby šesté největší město České republiky – s 10 336 ha a 99 529 obyvateli²⁴ – plní, dle rozdělení z roku 2000, funkci centra a zejména sídla institucí Olomouckého kraje a regionu NUTS II Střední Morava. Z hlediska správního postavení se jedná o statutární město, které není dále členěné na městské části [Portál Statutárního města Olomouc].

²¹ Údaje aktuální k srpnu 2012.

²² Jedná se o vylepšení dřívějšího informačního systému, který byl vytvořen v rámci původního Oddělení evropských fondů [Rozhovor s Václavem Paličkou 2011].

²³ K datu rozhovoru (17. 4. 2012) nebyl projekt ukončen.

²⁴ K datu 1.1.2012 [ČSÚ].

Pro vývoj čerpání dotací a celkové dotační politiky města Olomouce byl zásadní již vývoj v předvstupním období ČR do Evropské unie. Město Olomouc podávalo žádosti o dotace již před rokem 2004, přičemž v tomto období se agendě evropských dotací věnovali 3 zaměstnanci v rámci pododdělení odboru koncepce a rozvoje. Jelikož však s narůstajícím objemem dotací rostla potřeba tuto agendu centralizovat, město zareagovalo na připomínku v personálním auditu, jež byla iniciovaná tehdejšími vedoucími pododdělení, a zřídilo v roce 2006 samostatný Odbor evropských projektů, který nyní zajišťuje komplexní agendu přípravy a realizace projektů financovaných z dotačních programů, jak Evropské Unie, tak i části dotací národních²⁵ [Rozhovor s Markem Drešrem 2012]. V současné době má toto oddělení 13 zaměstnanců a vývoj naznačuje, že do budoucna bude tento tým dále rozšiřován. Dalším důvodem k založení odboru, mimo centralizaci, byla také zvýšená potřeba města získávat peníze z externích zdrojů, financování z evropských fondů tak postupně získávalo prioritu. Zřízení odboru, který by se soustředil výhradně na tuto problematiku a zajistil by vysokou úspěšnost podávaných žádostí,²⁶ se tedy stalo prioritou nejen pracovníků tehdejšího pododdělení, ale také samotného politického vedení. Rostoucí úspěšnost lze mimo jiné demonstrovat na statistice poskytnuté M. Drešrem, kdy v roce 2007 město žádalo pouze o jednu dotaci a získalo tak 3 882 000 Kč a pro srovnání v roce 2009 již žádalo o dotace celkem 18 krát a získalo 137 342 000 Kč.

Do projektového řízení se na magistrátu stabilně zapojuje vedle OEP [Odbor Evropských Projektů] také odbor ekonomický²⁷ a odbor investic, který projekty realizuje fyzicky²⁸ [Rozhovor s Markem Drešrem 2012]. Další odbory, do jejichž sféry náplň projektů spadá, se procesu účastní zejména před začátkem nového plánovacího období EU, kdy OEP rozesílá formuláře s dotazníky ohledně požadavků na projekty, čímž získává portfolio pro svou další činnost [Rozhovor s Markem Drešrem 2012]. Při zpracování žádostí se vytváří nejprve projektové a následně realizační týmy. V realizačních týmech je potom již přímo zastoupený odbor, jehož myšlenku konkrétní projekt nese. A to buďto v podobě přítomnosti samotného vedoucího odboru či jeho zástupce, který s ním postup konzultuje. Na určité přílohy žádostí město využívá také servisu externích agentur.

Z rozhovorů se zaměstnanci magistrátu vyplývá, že vytvoření Odboru evropských projektů mělo zásadní dopad na řízení dotační politiky města Olomouce a je možno hovořit o kvalitativní proměně. Jeden z nejcitelnějších dopadů na zlepšení situace mělo vytvoření nového postu náměstka primátora, do jehož gesce byl tento odbor přidělen. V souvislosti s touto změnou došlo zejména ke zvýšení operativnosti odboru, jelikož veškeré dokumenty vztahující se k dotačnímu řízení musí být podepsány statutárním zástupcem žadatele,²⁹ což bylo před vytvořením samostatného odboru logisticky a zejména časově náročné. Vytvoření tohoto postu tudíž nejen zvýšilo rychlost reakce na požadavky poskytovatele dotace a usnadnilo tak celkově dodržování termínů, ale také zvýšilo pozornost věnovanou této problematice ze strany politického vedení. V důsledku tohoto kroku se navíc také zlepšila komunikace mezi těmito částmi magistrátu [Rozhovor s Markem Drešrem 2012; Rozhovor s Markem Drešrem 2010].

²⁵ Národní dotace jsou méně centralizované, jejich agendě se věnují i jiné odbory, např. odbor investic [Rozhovor se Sylvii Novákovou 2011].

²⁶ V současné době se úspěšnost podávaných projektů pohybuje okolo 70 % [Rozhovor s Markem Drešrem 2012].

²⁷ Tento odbor se zapojuje zejména z důvodu nutnosti řešit tuto problematiku ve vztahu k rozpočtu a možnostem financování projektů jako takovým [Rozhovor se Sylvii Novákovou 2011].

²⁸ Je to zejména z důvodu investiční povahy většiny projektů, o které olomoucká radnice žádá.

²⁹ V případě žádostí měst se jedná o primátora či jeho náměstky.

Dalším pozitivním dopadem vytvoření samostatného odboru, tedy centralizace veškeré agendy spojené s evropskými dotacemi, bylo zlepšení koordinace a komunikace uvnitř samotného odboru. Veškerá agenda je nyní³⁰ řízena z Odboru evropských dotací, jenž také provádí průzkum potenciálních možností financování záměrů jednotlivých odborů a v poslední době také příspěvkových organizací města Olomouce. V souvislosti s výše uvedeným došlo také k nárůstu počtu zaměstnanců věnujících se této agendě. K tomuto navýšení došlo zejména v souvislosti s narůstajícím objemem dotací, které je město nuceno využívat z důvodu nedostatečných prostředků ve svém rozpočtu [Rozhovor s Markem Drešrem 2010].

Vytvoření centrálního bodu koordinace usnadnilo komunikaci nejen s vedením města a uvnitř odboru, ale také s dalšími odbory v rámci olomouckého magistrátu. Dochází zde například k úzké kooperaci s odborem investic, se kterým byl vytvořen mechanismus pravidelných koordinačních schůzek a v současné době dochází také k sestěhování těchto odborů.

Dle slov Drešra učinilo město vytvořením odboru významný krok vstříc udržitelnosti svých záměrů a je tzv. na dobré cestě. Přesto však existuje několik možných kroků pro zlepšení práce a fungování odboru a v konečném důsledku také celého magistrátu do budoucna. Jedním z možných vylepšení je zavedení v současnosti diskutovaného centrálního informačního systému, který by umožnil propojení výstupů jednotlivých odborů a zejména by centrálně evidoval, aktuálně i dlouhodobě, příjmy a výdaje města, což by usnadnilo orientaci při tvorbě rozpočtu, které se odbor evropských projektů přímo účastní.³¹ S tímto souvisí také snahy o začlenění agendy dotací do současného informačního systému, což je však kvůli technické náročnosti, stejně tak jako program na administraci žádostí, v současnosti neproveditelné. Nemalý přínos by mělo také začlenění odboru přímo do gesce primátora města a v neposlední řadě také již diskutované rozšíření týmu [Rozhovor s Markem Drešrem 2010].

Shrnutím uvedených tezí lze konstatovat, že s vytvořením samostatného Odboru evropských projektů na olomouckém magistrátu bylo krokem, který umožnil zlepšení správy evropské agendy na magistrátu města. Tento krok byl reakcí města jak na vstup ČR do EU, tak na snižující se objem veřejných financí v rozpočtu města. Centralizace veškeré administrativy s dotacemi spojené zvýšila operativnost, přehlednost a celkově usnadnila komunikaci nejen mezi vedením města a pracovníky věnujícími se dotacím, ale také mezi odbory navzájem. Lze tedy konstatovat, že se čerpání dotací městem Olomouc s vytvořením OEP usnadnilo a následně tak umožňuje magistrátu navyšovat objem podávaných žádostí. Budoucí vývoj nejen na samotném magistrátu, ale také v EU ukáže, zda je takové nastavení, kdy je město ve svém rozpočtu na této formě finančních prostředků závislé, udržitelné. Hlavními limity, které by mohly ovlivnit budoucí vývoj, jsou zejména (1) případné změny politického vedení magistrátu a jeho preferencí, zejména v případě, že by se rozhodlo v rámci snižování stavů ve veřejné správě dále nenavyšovat počet zaměstnanců souběžně s narůstajícím počtem žádostí a (2) také možné snížení objemu financí poskytovaných EU v novém rozpočtovém období.

Závěr

Cílem této krátké statě bylo představit dva příklady dobré praxe proměny a spravování komunální politiky. Na základě dostupné sekundární literatury [Marshall, Kern apod.] byly suma-

³⁰ V druhé polovině roku 2012.

³¹ Odbor evropských dotací se zapojuje do plánování v podobě představení odhadů na finanční objem dotací, které město v daném roce může získat.

rizovány typické proměny na lokální úrovni, které souvisejí s procesem evropeizace, a tyto byly použity jako základ pro konfrontaci s českým případem, dosud v literatuře spíše opomíjeným. S volbou této metodologie, tedy volby dvou konkrétních příkladů velkoměst, na která jsme chtěli upozornit, však logicky souvisí i hlavní limit výzkumu, sice nemožná zobecnitelnost závěrů vyplývajících z omezeného počtu popisovaných případů. I tak se však lze domnívat, že závěry průzkumu jsou hodné pozornosti a poukazují na dosud nepopsané trendy.

Ostrava a Olomouc se v období krátce po vstupu do EU rozhodly proměnit institucionální strukturu v oblasti spravování agendy EU, což je pomyslný širší tematický rámec zahrnující především využívání finančních prostředků z fondů EU. V kontextu fungování ostatních českých středních a velkých měst a problémů souvisejících s vytvářením projektů financovaných ze strukturálních fondů byla a je motivace k danému kroku jasná, přesto však ne samozřejmá. Cílem měst bylo maximálně zefektivnit celou agendu a umožnit tak fungující proces tvorby a implementace projektů financovaných z fondů EU, proces bez zbytečných institucionálních překážek a s vhodně nastavenou vnitřní komunikační strukturou dotčených pracovišť. Další motivací bylo bezpochyby pokud možno centralizovat tuto agendu, aby odpovědný odbor nejen postupoval efektivně při tvorbě projektů a sepisování projektových žádostí, ale poskytoval i jednotná stanoviska navenek, např. v procesu plánování regionální politiky pro další období. Postupným vytvořením specializovaných jednotek (odborů, oddělení) tak vznikla z hlediska typologie představené v teoretické kapitole *Evropeizace lokální politiky* víceméně ideální situace typu 1, která se oběma městům jednoznačně vyplatila a ukázala se být velmi efektivní.

V Olomouci představovalo řešení této institucionální výzvy založení samostatného Odboru evropských projektů v roce 2006, krok, který centralizoval dotčenou agendu do jednoho pracoviště, s cílem zvýšit objem financí získaných pro Olomouc z externích zdrojů. Podobnou motivaci měla Ostrava v roce 2007, když přenastavila Odbor ekonomického rozvoje a především v něm vytvořila Oddělení externího financování, které centralizovalo agendu využívání externích zdrojů. Ať již v Olomouci či v Ostravě, v obou městech měly popsané kroky jasný efekt – strmý nárůst počtu podávaných projektů. V České republice lze najít hned několik středních a velkých měst, která mají žádoucí přenastavení komunální politiky s cílem efektivního využívání dotačních příležitostí teprve před sebou. Důvody jejich pasivity jsou různé, většinou se však jedná spíše o nedostatek invence a proaktivního přístupu, než o finanční překážku [srov. Havlík 2013]. Tato města nicméně záměrně nebyla v práci pojmenována, neboť cílem nebylo ostrakizovat jednotlivé komunální aktéry a poukazovat na jejich nedostatky, nýbrž spíše vyzdvihnout úspěšně proběhlé proměny a fungující praxi v Ostravě a Olomouci, které ilustrují situaci tendující k ideálu.

Tím se přirozeně nabízí prostor pro následující výzkumy, které mohou k problematice přistoupit z poněkud opačné perspektivy a poskytnout negativní náhled sumarizující nevýhody vyplývající z ponechání rigidní magistrátní struktury mnoha českých měst. Z hlediska přístupu zvoleného v této práci se dále do budoucna nabízí uchopit několik zahraničních příkladů dobré praxe a v rámci jednopřípadové či komparativní studie upozornit na některé inovativní praktiky, kterých města užívají. Takové studie se nemusejí týkat jen tématu efektivity čerpání unijních dotací, ale třeba také předpokladů měst pro efektivní zapojování do evropského vládnutí.

LITERATURA A PRAMENY:

Literatura

- BALÍK, S. (2009). *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing. 250 s. ISBN 978-80-247-2908-4.
- BÖRZEL, T. A.; RISSE, T. (2003). Conceptualizing the Domestic Impact of Europe. In: FAETHERSTONE, K. ; RADAELLI, C. M. (eds.). *The politics of Europeanization*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, s. 57-80. ISBN 978-0-19-925209-1.
- BULMER, S. (2008). Theorizing Europeanization. In: GRAZIANO, P.; MAARTEN, V. P. (eds.). *Europeanization: New Research Agendas*. 1. vyd. Basingstoke: Palgrave Macmillan, s. 6-58. ISBN 978-0-230-20431-7.
- ČMEJREK, J.; BUBENÍČEK, V.; ČOPÍK, J. (2010). *Demokracie v lokálním politickém prostoru. Specifika politického života v obcích ČR*. Praha: Grada. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5.
- FAETHERSTONE, K. (2003). Introduction: In the Name of Europe. In: FAETHERSTONE, K.; RADAELLI, C. M. (eds.). *The politics of Europeanization*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, s. 3-26. ISBN 978-0-1992-5209-1.
- GOETZ, K. H. (2005). The New Member States and the EU: Responding to Europe. In: BULMER, S.; LEQUESNE, CH. (eds.). *The Member States of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, s. 254-284. ISBN 978-0-1992-5281-7.
- HAVLÍK, Vr. (2013). *Města jako partner v procesu vládnutí. Příklad českých a německých měst*. Brno: Masarykova univerzita. 167 s. ISBN 978-80-210-6544-4.
- HLOUŠEK, V.; KRPEC, O. (2009). Evropeizace zájmových skupin v České republice. In: FIALA, P. et al. *Evropeizace zájmů. Politické strany a zájmové skupiny v České republice*. 1. vyd. Brno: muni press, 157-206. ISBN 978-80-210-4920-8.
- HLOUŠEK, V.; PŠEJA, P. (2008). Evropeizace politických stran a stranického systému v České republice. *Politologický časopis*. Vol. 15, no. 4, s. 299-317. ISSN 1211-3247.
- HLOUŠEK, V.; PITROVÁ, M. (2009). Pojem evropeizace a jeho konceptualizace. In: FIALA, P. et al. *Evropeizace zájmů. Politické strany a zájmové skupiny v České republice*. 1. vyd. Brno: muni press, s. 15-43. ISBN 978-80-210-4920-8.
- JOHN, P. (2000). The Europeanization of Sub-national Governance. *Urban Studies*. Vol. 37, no. 5-6, s. 877-894. ISBN 978-14-462-1778-8.
- JÜPTNER, P.; POLINEC, M.; ŠVEC, K. (2007). *Evropská lokální politika*. 1. vyd. Praha: IPS FSV UK. 251 s. ISBN 978-80-254-1187-2.
- KASSIM, H. (2005). The Europeanization of Member State Institutions. In: BULMER, S.; LEQUESNE, CH. (eds.). *The Member States of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, s. 285-316. ISBN 978-0-1992-5281-7.
- KERN, K. (2007). *When Europe Hits City Hall: The Europeanization of Cities in the EU Multi-level System*, Paper submitted for presentation at the 2007 Biennial Conference of the European Studies Association in Montreal [online]. Dostupný z WWW: <<http://aei.pitt.edu/7933/1/kern-k-06h.pdf>>.
- KOTRBOVÁ, J. (2011). *Dopady členství v EU na krajská města v České republice*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. 53 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Vratislav Havlík.

- KRUNTORÁDOVÁ, I. (2013). Regionální patron jako fenomén reprezentace zájmů. *Acta Politologica*. Vol. 5, no. 2, 161-177. ISSN 1803-8220.
- MARSHALL, A. (2005). Europeanization at the urban level: local actors, institutions and the dynamics of multi-level interaction. *Journal of European Public Policy*. Vol. 12, no. 4, s. 668-686.
- RADAELLI, C. M. (2004). Europeanization: Solution or Problem? *European integration online Papers*. Vol. 8, no. 16, Dostupný z WWW: <<http://eiop.or.at/eiop/texte/2004-016a.htm>>.
- RISSE, T.; COWLES, M. G.; Caporaso, J. (2001). Europeanization and Domestic Change: Introduction. In: COWLES, M. G.; CAPORASO, J.; RISSE, T. (eds.). *Transforming Europe. Europeanization and Domestic Change*. 1. vyd. Ithaca: Cornell University Press, s. 1-20. ISBN 978-0-80148-6-715.
- ŠPOTTOVÁ, K. (2011). *Dopady členství v EU na velkoměsta v České republice*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. 51 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Vratislav Havlík.
- ŠVEC, K. (2009). Případy meziobecní spolupráce v evropských zemích: Estonsko, Finsko, Francie a Nizozemí. *Acta Politologica*. Vol. 1, no. 3, 268-283. ISSN 1803-8220.
- TŘETINOVÁ, E. (2011). *Dopady členství v EU na menší česká města s rozšířenou působností*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. 48 s., 9 s. příloh. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Vratislav Havlík.
- VOJTÍŠKOVÁ, K. (2013). Rozvoj kultury v malé obci Středočeského kraje. *Acta Politologica*. Vol. 5, no. 2, 143-160. ISSN 1803-8220.
- WOLFFHARDT, A. et al. (2005). The European engagement of cities – Experiences, motivations and effects on local governance in Liverpool, Manchester, Vienna, Graz, Dortmund & Hamburg, Budapest. 3rd European Consortium for Political Research Conference, Dostupný z WWW: <http://ecocdoc-athens.eu/attachments/407_N.O.D.E.%20The%20European%20Engagement%20of%20Cities.pdf>.

Rozhovory

- Rozhovor s Markem Drešrem, zástupcem vedoucího Odboru evropských projektů, Oddělení přípravy a realizace projektů Magistrátu města Olomouce, 14. 12. 2010.
- Rozhovor s Markem Drešrem, zástupcem vedoucího Odboru evropských projektů, Oddělení přípravy a realizace projektů Magistrátu města Olomouce, 20. 3. 2012.
- Rozhovor se Sylvii Novákovou, vedoucí Oddělení kanceláře tajemníka Magistrátu města Olomouce, 18. 2. 2011.
- Rozhovor s Václavem Paličkou, vedoucím Odboru ekonomického rozvoje Magistrátu města Ostravy, Ostrava, 12. 11. 2010.
- Rozhovor s Václavem Paličkou, vedoucím Odboru ekonomického rozvoje Magistrátu města Ostravy, Ostrava, 18. 3. 2011.
- Rozhovor s Jiřím Hudcem, vedoucím Oddělení externího financování, Odbor ekonomického rozvoje Magistrátu města Ostravy, Ostrava, 17. 4. 2012.

Internetové zdroje

Český statistický úřad [www.czso.cz].

Fondy Evropské unie [www.strukturalni-fondy.cz].

Internetové stránky statutárního města Olomouce [<http://www.olomouc.eu/>].

Internetové stránky Olomouckého kraje [www.kr-olomoucky.cz].

Oficiální web statutárního město Ostravy [www.ostrava.cz].

Ostravský informační servis [www.ostravainfo.cz].